

Návrh na zabezpečenie finančných prostriedkov na kompenzáciu škôd spôsobených suchom v roku 2026

Poľnohospodárstvo je hospodárskym odvetvím bezprostredne závislým od priebehu počasia a dostupnosti vody v pôde. Sucho preto nepredstavuje iba meteorologický jav, ale pri určitej intenzite a dĺžke trvania priamo zasahuje do produkčnej schopnosti fariem, ich príjmov, likvidity a schopnosti zabezpečiť nasledujúci výrobný cyklus. Rok 2026 priniesol na území Slovenskej republiky mimoriadne závažnú epizódu pôdneho sucha, ktorej rozsah a intenzita boli potvrdené odborným hodnotením Slovenského hydrometeorologického ústavu. Napriek lokálnym dažďom zostáva väčšina Slovenska aj naďalej postihnutá významným až extrémnym suchom.

Cieľom materiálu je zabezpečiť prvý významný finančný rámec na kompenzáciu oprávnených škôd spôsobených suchom a vyslať jednoznačný signál, že štát bude pri mimoriadnej udalosti stáť pri poľnohospodároch, ktorí napriek vynaloženým vstupom a riadnemu hospodáreniu utrpeli straty v dôsledku objektívnych klimatických podmienok, ktoré nemohli ovplyvniť.

Vývoj sucha mal kumulatívny charakter. Deficit zrážok sa začal vytvárať už v decembri 2025 a pokračoval počas prvých mesiacov roka 2026. V marci sa sucho rozšírilo približne na tretinu územia Slovenska a počas apríla sa situácia výrazne zhoršila. V percentách normálu 1991 – 2020 dosiahol úhrn zrážok len 0 až 30 %, pričom sa zrážky lokálne nevyskytli vôbec alebo ich úhrn bol nižší ako 1 mm. Apríl 2026 bol vyhodnotený ako najsuchší apríl od začiatku porovnateľných meraní v roku 1881.

K 6. máju 2026 dosahovalo extrémne pôdne sucho kategórie S5 približne 40,4 % územia Slovenskej republiky. Výrazné až extrémne sucho zasahovalo približne 60 % územia a relatívne nasýtenie pôdy pod hranicou 50 % bolo zaznamenané približne na dvoch tretinách územia. Extrémne pôdne sucho v trvaní najmenej jedného mesiaca sa vyskytlo v 78 okresoch Slovenskej republiky.

Hydrologické sucho na jar 2026 predstavovalo jednu z najvýraznejších epizód na Slovensku za posledné roky. Deficit zrážok, nízka snehová pokrývka a dlhodobý pokles zásob podzemných vôd spôsobili rozsiahle zníženie vodnosti tokov na väčšine územia Slovenska. V apríli 2026 vykazovalo až 70 % vodomerných staníc malú vodnosť a v máji bolo viac ako polovicu monitorovaných profilov možné zaradiť do kategórie sucha alebo extrémneho sucha. Mimoriadnosť situácie podčiarkuje fakt, že suché podmienky sa vyskytli počas jarných mesiacov, ktoré sú za normálnych okolností najvodnatejším obdobím roka na Slovensku. Sucho na jar 2026 nebolo jednorazovou udalosťou, ale vyvrcholením nepriaznivého hydrologického vývoja pretrvávajúceho počas väčšiny roka 2025.

Dôležitá je nielen maximálna intenzita sucha, ale aj jeho časovanie. Sucho zasiahlo poľnohospodársku výrobu v období regenerácie ozimín, zakladania a vzchádzania jarných porastov a tvorby biomasy na trvalých trávnych porastoch. Neskoršie zrážky síce v časti územia aktuálny deficit pôdnej vlhky zmiernili, ale nemohli automaticky odstrániť poškodenie, ktoré vzniklo v kritických rastových fázach. Regionálne rozdiely v zrážkach boli navyše výrazné, a preto nie je možné dopady sucha posudzovať paušálne iba podľa neskoršieho celoslovenského stavu pôdnej vlhkosti.

Poľnohospodárske organizácie počas jari hlásili spomalený rast, nerovnomerné vzchádzanie, poškodenie porastov a zvýšené riziko poklesu úrod najmä pri obilninách, repke a kukurici. V živočíšnej výrobe sa sucho prejavilo zníženou produkciou objemových krmovín z lúk, pasienkov a krmovín na ornej pôde, čím sa zvýšilo riziko nedostatku krmiva a potreby jeho dodatočného nákupu.

Predbežné regionálne odhady z mája 2026 dokumentovali závažnosť situácie. V niektorých hláseniach sa pri ozimnej repke uvádzali predpokladané straty 25 až 30 %, pri ozimnom jačmeni 25 až 35 %, pri ozimnej pšenici 30 až 40 % a pri jarnom jačmeni 35 až 45 %. Pri kukurici na zrno sa uvádzali predbežné straty 15 až 20 % a pri kukurici na siláž 20 až 25 %. Ide o regionálne a predbežné údaje, ktoré nemožno mechanicky preniesť na celé územie Slovenskej republiky, potvrdzujú však reálny hospodársky dopad udalosti a potrebu systematického vyhodnotenia škôd.

Ekonomický dopad sucha sa neobmedzuje na samotný pokles tržieb zo zníženej úrody. Poľnohospodár v čase vzniku škody už spravidla vynaložil významnú časť nákladov na osivo, hnojivá, prípravky na ochranu rastlín, pohonné látky, prácu a mechanizáciu. Pri nižšej úrode sa tieto náklady rozpočítavajú na menší objem produkcie, rastú jednotkové náklady a zhoršuje sa likvidita podniku. V živočíšnej výrobe sa k tomu pridávajú náklady na nákup chýbajúcich krmív.

Slovenský hydrometeorologický ústav v odbornom stanovisku z 25. mája 2026 konštatoval, že výskyt sucha na jar 2026 spĺňa podmienku na uznanie nepriaznivej poveternostnej udalosti, ktorú možno prirovnáť k prírodnej katastrofe podľa čl. 2 bodu 2 nariadenia Komisie (EÚ) 2022/2472 zo 14. decembra 2022, ktorým sa určité kategórie pomoci v odvetví poľnohospodárstva a lesného hospodárstva a vo vidieckych oblastiach vyhlasujú za zlučiteľné s vnútorným trhom pri uplatňovaní článkov 107 a 108 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (Ú. v. EÚ L 327, 21.12.2022) v platnom znení.

Na základe odborného stanoviska a podnetov z poľnohospodárskej praxe Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky dňa 23. júla 2026 oznámilo vznik situácie, ktorú možno prirovnáť k prírodnej katastrofe, ktorou je sucho na jar v roku 2026. Uznanie udalosti vytvára odborný a právny základ pre uplatnenie existujúcich podporných mechanizmov v rozsahu a za podmienok ustanovených príslušnými pravidlami.

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky disponuje platným mechanizmom štátnej pomoci určeným na kompenzáciu škôd spôsobených nepriaznivými poveternostnými podmienkami. Z tohto dôvodu nie je potrebné vytvárať nový systém pomoci od začiatku. Po zabezpečení finančného krytia bude možné pripraviť vykonanie podpory prostredníctvom existujúceho právneho rámca, pri dodržaní všetkých podmienok schémy štátnej pomoci na náhradu škôd spôsobených nepriaznivou poveternostnou udalosťou, ktorú možno prirovnáť k prírodnej katastrofe (SA.60698) a pravidiel Európskej únie.

Pomoc nebude paušálnou platbou za samotný výskyt sucha. Jej účelom je kompenzovať oprávnené a preukázané hospodárske straty spôsobené nepriaznivou poveternostnou udalosťou. Pri vykonávaní podpory bude potrebné zabezpečiť objektívne vyhodnotenie škôd, dodržanie podmienok oprávnenosti, zohľadnenie prípadných poisťných plnení a iných podpôr na tú istú škodu a vylúčenie nadmernej kompenzácie.

Navrhuje sa zabezpečiť zo štátneho rozpočtu finančné prostriedky vo výške 30 000 000 eur. Finančné prostriedky budú vyčlenené v prospech kapitoly Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky a použité na kompenzáciu oprávnených škôd spôsobených suchom v roku 2026 podľa platného mechanizmu štátnej pomoci.

Navrhovaná suma vo výške 30 000 000 eur predstavuje okamžitý a reálne disponibilný rámec pomoci, nie tvrdenie, že celkové škody slovenského poľnohospodárstva dosiahli práve túto hodnotu.

Rozsah sucha, jeho regionálna diferencovanosť a predbežné údaje o stratách naznačujú, že celková potreba kompenzácií môže byť vyššia. Konečný objem oprávnených škôd bude známy až po ukončení zberu relevantných plodín, vyhodnotení produkčných výsledkov a overení žiadostí v súlade s pravidlami schémy.

Práve preto sa navrhuje dvojkoľajný postup: bezodkladne vytvoriť prvý finančný rámec vo výške 30 000 000 eur a súčasne pokračovať v identifikácii všetkých ďalších dostupných vnútroštátnych a európskych zdrojov, ktoré by bolo možné použiť v prípade, ak objektívne vyhodnotená potreba kompenzácií tento rámec presiahne.

Princípy rozdelenia pomoci

- pomoc bude smerovať k podnikom, ktoré preukážu oprávnenú škodu v príčinnej súvislosti so suchom v roku 2026;
- výška pomoci sa bude odvíjať od objektívne vyhodnotenej straty a od pravidiel platnej schémy, nie iba od výmery obhospodarovanej pôdy;
- pri nedostatku disponibilných prostriedkov sa použije transparentný mechanizmus primeraného krátenia alebo iný objektívny mechanizmus ustanovený vo vykonávacích podmienkach;
- zohľadnia sa poistné plnenia a ďalšie platby vzťahujúce sa na tú istú škodu tak, aby nedošlo k nadmernej kompenzácii;
- administrácia bude nastavená s dôrazom na čo najnižšiu administratívnu záťaž pre poľnohospodárov a maximálne využitie údajov, ktoré už má verejná správa k dispozícii.

Kompenzácia škôd rieši dôsledok mimoriadnej udalosti, nie jej príčinu. Rok 2026 zároveň potvrdil potrebu systematicky posilňovať odolnosť slovenského poľnohospodárstva voči suchu.

Popri okamžitej pomoci poškodeným podnikom je preto potrebné pokračovať v opatreniach na obnovu a modernizáciu závlah, zvyšovanie vodozadržnej schopnosti pôdy a krajiny, podporu pôdoochranných technológií, vhodnejšiu skladbu plodín, manažment organickej hmoty v pôde a rozvoj systémov riadenia klimatických rizík vrátane poistenia.

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky predkladá tento materiál s cieľom riešiť bezprostredné dôsledky sucha a zmierniť ich dopad na poľnohospodárov, pričom ďalšie systémové opatrenia musia smerovať k tomu, aby budúce obdobia sucha mali čo najmenší dopad na produkciu a verejné financie.

Očakávané prínosy

- bezprostredné zmiernenie hospodárskych strát fariem postihnutých suchom;
- ochrana likvidity a schopnosti poľnohospodárskych podnikov založiť ďalší výrobný cyklus;
- stabilizácia produkcie a obmedzenie rizika útlmu rastlinnej a živočíšnej výroby;
- zmiernenie sekundárnych dopadov nedostatku krmív na chovy hospodárskych zvierat;
- posilnenie dôvery poľnohospodárov, že pri objektívne preukázanej mimoriadnej udalosti štát využije dostupné nástroje pomoci.

Sucho v roku 2026 patrilo svojím rozsahom, intenzitou a časovaním medzi mimoriadne udalosti s významným dopadom na slovenské poľnohospodárstvo. Odborné údaje potvrdzujú, že nešlo o bežný sezónny výkyv. Štát má k dispozícii právny mechanizmus na kompenzáciu oprávnených škôd; rozhodujúcou podmienkou jeho reálneho využitia je zabezpečenie finančných prostriedkov.

Navrhované vyčlenenie vo výške 30 000 000 eur preto predstavuje konkrétnu a okamžitú reakciu vlády na preukázanú mimoriadnu situáciu. Zároveň nejde o uzavretie otázky rozsahu pomoci. Ak vyhodnotenie oprávnených škôd preukáže vyššiu potrebu, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky bude pokračovať v hľadaní ďalších disponibilných možností financovania tak, aby pomoc zodpovedala reálnym dopadom sucha na poľnohospodársku výrobu a možnostiam využitia verejných financií.